

RESTAURAREA ȘI CONSERVAREA UNOR ACCESORII VESTIMENTARE DIN METAL COMBINAT CU ALTE MATERIALE

VASILICA-DANIELA POP

Eleganța portului de sărbătoare a fost dintotdeauna „înnobilată” de accesoriile vestimentare. O poșetă elegantă asortată cu încălțăminte, mărgelile, broșele, inelele și nasturii confecționate din aceleași materiale aduc un plus de farmec costumului atât femeiesc cât și bărbătesc în orice epocă. Din nefericire, combinarea materialelor organice cum sunt: pielea, materialele textile; cu materiale anorganice ca: sticla, metalul, duc la deteriorarea diferită și uneori mai rapidă a acestor obiecte în timp.

Aceste asocieri de materiale, obligă restauratorul la abordarea problematicei de restaurare-conservare prin prisma asocierii celor două tipuri de materiale [1]. În consecință, alegerea tipului de tratament se va face particularizat în funcție de combinația existentă.

Restaurarea și conservarea unei poșete din piele placată cu bronz (fig.1) și o salbă de mărgelile din sticlă pictată prinsă cu inele din bronz de o bentiță de catifea (fig.2) aflate în colecția Muzeului Etnografic al Transilvaniei din Cluj-Napoca, fac obiectul acestui articol.

Poșeta din piele placată cu bronz are dimesiunile de 18 x 9 cm, este prevăzută cu un compartiment interior, cusută cu fir de bumbac înpregnat în ceară. Placa metalică din bronz este gravată cu motive geometrice și are butoni aplicați pe margini și sub formă de grilaj rombic pe suprafață; fiind prinsă pe poșetă la una din laturi cu inele de bronz și pe restul suprafeței prin ștanțare (fig.1 a și c). Analiza vizuală și microscopică relevă produși de coroziune bruni ai cuprului (carbonați, oxizi și sulfuri) existenți pe suprafața plăcii (fig.1a). Aceștia au fost îndepărtați prin perierea suprafeței cu un baton de fibră de sticlă umezit în soluție de complexon III după degresarea cu acetonă a suprafeței. A urmat etapa conservării pielii, material organic, foarte uscată și prezentând multiple crahluri de dimensiuni variabile, mai ales în partea din spate (fig.1a).

Pielea este un material dificil de conservat, deoarece nu poate fi considerat ca un material singular [2-3]. În primul rând aceasta este confecționată din diferite mamifere sau reptile și prelucrată în diferite moduri. Conservarea pielii este abordată în general atât prin metode active, atunci când

se încearcă stoparea proceselor de deteriorare, cât și prin metode pasive, când se acordă importanță modului și condițiilor de păstrare a obiectelor din piele [4]. Primul semn al degradării chimice a pielii sunt crahlurile în zonele care se îndoaie sau pliază în timpul folosirii. Pe măsură ce deteriorarea avansează crahlurile se întind și se largesc iar țesutul animal de sub crahluri își pierde rezistența și uneori se dezintegrează formând o pudră brun-roșcată [5].

Din multiplele metode de conservare activă ale pielii combinate cu alte materiale existente în literatură [1- 7] am selectat o metodă compatibilă cu asocierea conservării atât a pielii cât și a bronzului. În prima etapă, s-a efectuat îndepărtarea particulelor de praf și murdărie existente pe piele cu ajutorul unei perii fine și aspirare. Manipularea obiectului s-a făcut cu mănuși din cauciuc degresate cu alcool tehnic înainte de fiecare utilizare, pentru a nu lăsa amprente de grăsime. Poșeta a fost apoi introdusă într-un amestec de glicerol, alcool etilic, formaldehidă și apă distilată timp de o săptămână [9]. Aceasta combinație duce la umectare, redând și flexibilitatea pielii. Singurul risc este acela că glicerolul fiind higroscopic, în timp și în condiții de mediu propice va putea duce la dezvoltarea mucegaiului. Prin urmare condițiile de depozitare ale obiectului vor trebui monitorizate permanent. Ultima operație a constat în uscarea obiectului timp de mai multe zile pe hârtie de filtru la temperatura ambiantă. Placa metalică, neafectată de tratamentul umed al pielii a fost degresată cu alcool și acetonă și impregnată cu soluție de Paraloid B72 5% (fig. 1 b și d).

De importanță majoră sunt condițiile de depozitare a materialelor organice, în special a pielii [4] care este afectată de umiditate, temperatură oscilantă, lumină, praf, fungi, poluare atmosferică și manipulare defectuoasă. Institutul Canadian de Conservare [8] recomandă pentru obiectele ce au în componență piele menținerea nivelului umidității în intervalul de 45-55% și a temperaturii între 18-20°C. Reglarea nivelului umidității este extrem de importantă, pielea fiind receptivă la cea mai mică schimbare a umidității. În acest sens, în vederea depozitării obiectului, acesta a fost învelit cu netex alb și depozitat într-o cutie de carton. Umiditatea și temperatura depozitului este monitorizată săptămânal cu ajutorul unui termo-higrometru electronic.

Salba de măgele din sticlă pictată are o lungime a bentiței de catifea de 23 cm. Măgelele sunt prinse pe inele de fir de bronz pe două rânduri longitudinale și 30 șiruri perpendiculare cu câte trei măgele colorate diferite și de mărimi diferite (fig. 2a). Datorită complexității și materialelor variate folosite la confecționarea salbei, primul pas în restaurarea obiectului a constat în demontarea părților care permiteau acest lucru. În acest sens a fost îndepărtată bentița de catifea neagră, și aspirată în vederea îndepărtării depunerilor de praf.

Sticla este un material anorganic, solid, amorf și cea mai mare problemă o ridică faptul că în timp devine casantă. Deoarece și cuprul este tot un material

anorganic, tratamentul metalului și al sticlei s-a făcut împreună fără demontarea acestora.

În prima etapă a fost tratată sticla prin spălări repetate cu soluție apoasă de hidroxid de sodiu 20%, [10] urmate de neutralizare prin spălări repetate în apă distilată și uscare pe hârtie de filtru.

Produșii de coroziune bruni ai cuprului (carbonați, oxizi și sulfuri) au fost îndepărtați în a doua etapă prin perierea inelelor de legătură și de montare a mărgelilor salbei, cu un baton de fibră de sticlă imersat în prealabil într-o soluție de praf de cretă și acid citric 10%. Au urmat spălări repetate în apă distilată și uscări pe hârtie de filtru ale piesei. După uscarea completă, salba a fost introdusă 15 minute în alcool etilic concentrat și uscată pe hârtie de filtru înainte de impregnarea acesteia în totalitate prin imersie în soluție caldă (35°C) de Paraloid B72 3%. Soluția de impregnare a fost încălzită pentru a penetra mai bine în margelele de sticlă fragilizate și cu aspect poros.

În final, a fost recusută bentița de catifea (fig. 2b) iar piesa învelită în netex și depozitată într-o cutie de carton.

Cele două piese au ridicat probleme mai ales privind alegerea metodei de conservare activă a acestora, motiv pentru care am considerat interesantă expunerea metodelor de restaurare și conservare a acestora.

RESTORATION AND CONSERVATION OF SOME OBJECT MADE FROM METAL COMBINED WITH OTHER MATERIALS

(Summary)

A handbag made from leather in combination with copper alloy and a neckless made from glass, copper wire and black velvet made the subject of this paper. Methods used for restoration and conservation were selected in appropriate manner to stop the deterioration process, ensure the stability, and time resistance of the objects, taking account of multicomponent material.

BIBLIOGRAFIE

1. Plenderleith, H. J. *The Preservation of Leather Bookbindings*. Great Britain: The Trustees of the British Museum, 1970.
2. Waterer, J. W. *A Guide to the Conservation and Restoration of Objects Made Wholly or in Part of Leather*. New York: Drake Publishers, Inc., 1971.
3. Thomson, R. S. „A history of leather processing from the medieval to the present time”. In: Calnan, C. and Haines, B. (eds.) *Leather: Its Composition and Changes with Time*. Northampton: The Leather Conservation Center, 12–15, 1991.

4. Dirksen, V. *Journal of Conservation & Museum Studies*, 3, 1997.
5. Graham-Bell, M. „Leather.” In: Graham-Bell, M. (ed.) *Preventive Conservation: A Manual. 2nd Edition*. British Columbia: British Columbia Museums Association, 28-30, 1986.
6. Guldbeck, P. E. *Leather: Its Understanding and Care*. Nashville: American Association for State and Local History, 1969.
7. Canadian Conservation Institute. „The cleaning, polishing and protective waxing of brass and copper.” *CCI Notes*, 9(3), 1-2, 1988.
8. Canadian Conservation Institute „Care of alum, vegetable, and mineral tanned leather.” *CCI Notes*, 8(2), 1-4, 1992.
9. Hamilton, D. L. *Abbey Newsletter*, 7 (2), 1983.
10. Sease C., Selwyn L., Zubiato S., Barn D. F., Atkins D., *Studies in Conservation*, 42 (1), 1-11, 1997.

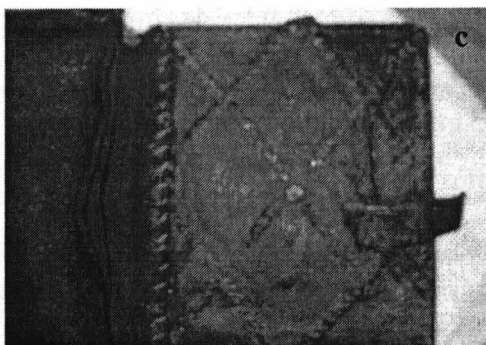
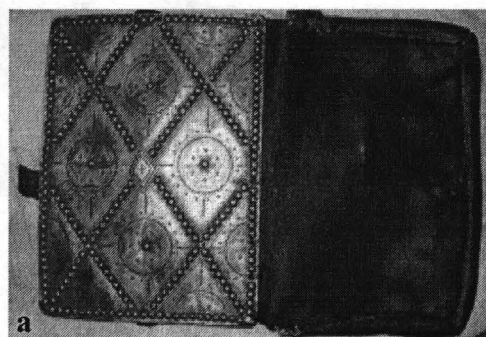

Figura 1. Poșetă de piele cu placă din bronz; a) înainte de restaurare; b) după restaurare; c) detaliu spate înainte de restaurare; d) spate după restaurare

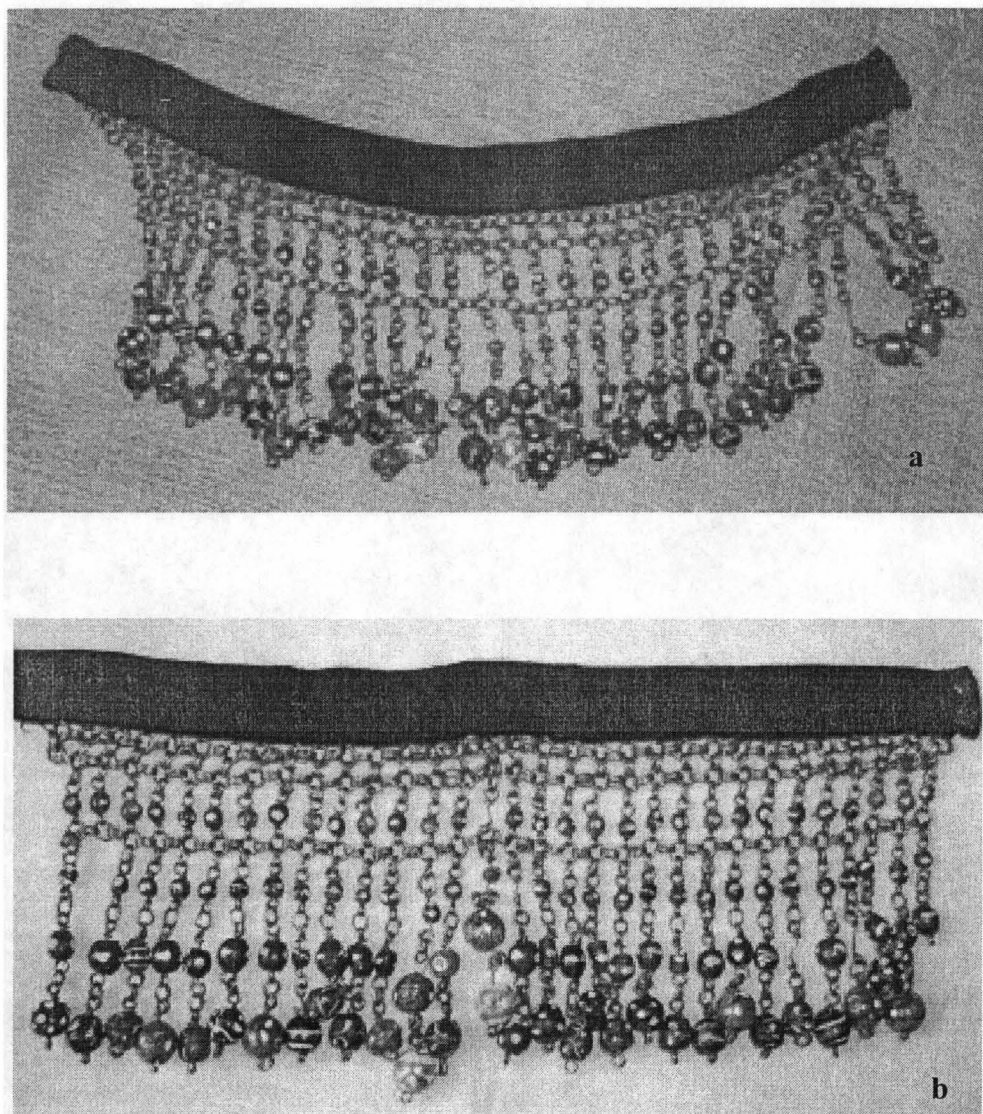

Figura 2. Salbă din mărgelă pictată, bronz și catifea; a) înainte de restaurare;
b) după restaurare